

Cơ sở dữ liệu cơ bản phần 1

Khái niệm

- RBTV (Ràng buộc toàn vẹn - Integrity Constraints)
- RBTV xuất phát từ những qui định hay điều kiện
  - Trong thực tế
  - Trong mô hình dữ liệu
    - Các thao tác làm thay đổi dữ liệu không nên được thực hiện một cách tùy tiện vì có thể đưa CSDL đến một tình trạng 'xấu'
- RBTV là một điều kiện được định nghĩa trên **một hay nhiều** quan hệ khác nhau
- Là những điều kiện **bất biến** đối với mọi quan hệ

Khái niệm (tt)

- Tại sao cần phải có RBTV?
  - Bảo đảm tính kết dính của các thành phần cấu tạo nên CSDL
  - Bảo đảm tính nhất quán của dữ liệu
  - Bảo đảm CSDL luôn biểu diễn đúng ngữ nghĩa thực tế
- Ví dụ
  - Mức lương của một người nhân viên không được vượt quá mức lương của trưởng phòng (R1)
  - Người quản lý trực tiếp (của một nhân viên) phải là một nhân viên trong công ty (R2)

Nội dung (tt)

- Ví dụ (R₁)

- Ngôn ngữ tự nhiên

- Mức lương của một người nhân viên không được vượt quá mức lương của trưởng phòng

- Ngôn ngữ hình thức

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \left(\right.$
     $\exists u \in \text{PHONGBAN} \left(\right.$
         $\exists v \in \text{NHANVIEN} \left(\right.$
             $u.\text{TRPHG} = v.\text{MANV} \wedge$
             $u.\text{MAPHG} = t.\text{PHG} \wedge$
             $t.\text{LUONG} \leq v.\text{LUONG} \left. \right) \left. \right)$

NHANVIEN

MANV	HOTEN	PHG	LUONG
1	Tùng	1	45000
2	Tiến	3	50000
3	Trang	4	15000
4	Trung	3	60000
5	Thủy	1	20000
6	Tuấn	4	35000
7	Trường	4	45000

PHONGBAN

MAPHG	TENPHG	TRPHG
1	Điều Hành	1
3	Nghiên cứu	2
4	Kinh Doanh	7

Có vi phạm ràng buộc toàn vẹn?

$\forall t \in \text{NHANVIEN} ($
 $\exists u \in \text{PHONGBAN} (\exists v \in \text{NHANVIEN} ($
 $u.\text{TRPHG} = v.\text{MANV} \wedge$
 $u.\text{MAPHG} = t.\text{PHG} \wedge$
 $t.\text{LUONG} \leq v.\text{LUONG})))$

Nội dung (tt)

- Ví dụ (R₂)
  - Ngôn ngữ tự nhiên
    - Người quản lý trực tiếp phải là một nhân viên trong công ty
  - Ngôn ngữ hình thức

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (t.MA\_NQL = \text{null} \vee$
 $\exists s \in \text{NHANVIEN} \ (s.MANV = t.MA\_NQL))$

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (t.MA\_NQL \neq \text{null} \rightarrow$
 $\exists s \in \text{NHANVIEN} \ (s.MANV = t.MA\_NQL))$

NHANVIEN

MANV	HOTEN	PHG	LUONG	MA_NQL
1	Tùng	1	45000	null
2	Tiến	3	50000	1
3	Trang	4	15000	null
4	Trung	3	60000	3
5	Thủy	1	20000	4
6	Tuấn	4	35000	null
7	Trường	4	45000	6
8	Thanh	4	45000	9

vi phạm RBTV

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (t.MA\_NQL \neq \text{null} \rightarrow$
 $\exists s \in \text{NHANVIEN} \ (s.MANV = t.MA\_NQL))$

Bảng tầm ảnh hưởng

- Bảng tầm ảnh hưởng
  - Xác định **thao tác cập nhật** nào cần **phải kiểm tra RBTV** khi được thực hiện trên **quan hệ bối cảnh**
- Có 2 loại
  - Bảng tầm ảnh hưởng cho **một RBTV**
  - Bảng tầm ảnh hưởng **tổng hợp**

Bảng tầm ảnh hưởng một RBTV

Tên_RB	Thêm	Xóa	Sửa
Quan hệ 1	+	–	+ (Thuộc tính)
Quan hệ 2	–	+	–
...			↖
Quan hệ n	–	+	–

(+) Có vi phạm RBTV

(–) Không vi phạm RBTV

Bảng tầm ảnh hưởng

- Phái của nhân viên phải là Nam hoặc Nữ

- Bối cảnh: NHANVIEN

- Nội dung:

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (\ t.\text{PHAI} = \text{'Nam'} \vee t.\text{PHAI} = \text{'Nu'} \vee$
 $t.\text{PHAI} = \text{NULL} \ )$
hoặc

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (\ t.\text{PHAI} \neq \text{NULL} \rightarrow t.\text{PHAI} = \text{'Nam'} \vee$
 $t.\text{PHAI} = \text{'Nu'} \ )$

- Bảng tầm ảnh hưởng:

	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	-	+(PHAI)

Bảng tầm ảnh hưởng

- Phòng của nhân viên phải là một trong những phòng của phòng ban

– Bối cảnh: PHONGBAN, NHANVIEN

– Bảng tầm ảnh hưởng:

	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	-	+(PHG)
PHONGBAN	-	+	+ (MAPHG)

Bảng tầm ảnh hưởng

- Người quản lý trực tiếp của nhân viên nếu có thì phải là một nhân viên trong công ty

– Bối cảnh:

– Bảng tầm ảnh hưởng:

	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	+	+ (MA_NQL, MANV)

Bảng tầm ảnh hưởng

- Cho lược đồ:
NHANVIEN (MANV, HOTEN, PHAI, TUOIVEHUU)
- RBTV: Tuổi về hưu của nhân viên Nam là 60, của nhân viên nữ là 55.
  - Bối cảnh:
  - Bảng tầm ảnh hưởng:

	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+ 	-	+ (PHAI, TUOIVEHUU)

- Một quan hệ
  - Miền giá trị
  - Liên bộ
  - Liên thuộc tính
- Nhiều quan hệ
  - Tham chiếu
  - Liên bộ - liên quan hệ
  - Liên thuộc tính - liên quan hệ
  - Thuộc tính tổng hợp
  - Chu trình

PHÂN LOẠI

Phân loại RBTV

Trên một quan hệ

Miền giá trị

Liên bộ

Liên thuộc tính

Trên nhiều quan hệ

Tham chiếu

Liên bộ
Liên quan hệ

Liên thuộc tính
Liên quan hệ

Thuộc tính
tổng hợp

Chu trình

RBTV - Miền giá trị

- Ràng buộc qui định các giá trị cho một thuộc tính

R	A	B	C	D
	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

- Miền giá trị

- Liên tục
- Rời rạc

RBTV - Miền giá trị

- Ràng buộc qui định các giá trị cho một thuộc tính

R	A	B	C	D
	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

$\beta \in \{\alpha, \beta, \gamma\}$

- Miền giá trị

- Liên tục
- Rời rạc

RBTV - Miền giá trị

- Ràng buộc qui định các giá trị cho một thuộc tính

R	A	B	C	D
	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

9 $\in$ {1..10}

- Miền giá trị
  - Liên tục
  - Rời rạc

Ví dụ 3

- Thời gian tham gia đề án của một nhân viên không quá 60 giờ

– Bối cảnh: **PHANCONG**

– Biểu diễn:

$\forall t \in \text{PHANCONG} \ (t.\text{THOIGIAN} \leq 60 \wedge 0 \leq t.\text{THOIGIAN})$

– Bảng tầm ảnh hưởng:

R3	Thêm	Xóa	Sửa
PHANCONG	+	-	+(THOIGIAN)

Ví dụ 4

- Giới tính của nhân viên là 'Nam' hoặc 'Nu'

– Bối cảnh: **NHANVIEN**

– Biểu diễn:

$\forall t \in \text{NHANVIEN} (t.\text{PHAI} \in \{\text{'Nam'}, \text{'Nu'}\})$

hay

$\text{DOM}(\text{PHAI}) = \{\text{'Nam'}, \text{'Nu'}\}$

– Bảng tầm ảnh hưởng:

R4	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	–	+ (PHAI)

RBTV - Liên bộ

- Sự tồn tại của một hay nhiều bộ **phụ thuộc vào** sự tồn tại của một hay nhiều bộ khác **trong cùng quan hệ**

R	A	B	C	D
	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

- Trường hợp đặc biệt
  - RB khóa chính
  - RB duy nhất (unique)

RBTV - Liên bộ

- Sự tồn tại của một hay nhiều bộ **phụ thuộc vào** sự tồn tại của một hay nhiều bộ khác **trong cùng quản hệ**

R	A	B	C	D
<div></div>	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

- Trường hợp đặc biệt
  - RB khóa chính
  - RB duy nhất (unique)

Ví dụ 5

- **R5**: Tên phòng là duy nhất

– Bối cảnh: PHONGBAN

– Biểu diễn:

$$\forall t1, t2 \in \text{PHONGBAN} (\\ t1 \neq t2 \wedge t1.\text{TENPHG} \neq t2.\text{TENPHG})$$

hoặc

$$\forall t \in \text{PHONGBAN} (\neg \exists u \in \text{PHONGBAN} (u \neq t \wedge \\ u.\text{TENPHG} = t.\text{TENPHG}))$$

– Bảng tầm ảnh hưởng:

R5	Thêm	Xóa	Sửa
PHONGBAN	+	-	+(TENPHG)

Ví dụ 6

- **R6**: Một nhân viên được tham gia tối đa 5 đề án

– Bối cảnh: PHANCONG

– Biểu diễn:

```

$$\forall t \in \text{PHANCONG} \{ \\ \text{card}(\{ s \in \text{PHANCONG} \mid s.\text{MA\_NVIEN} = t.\text{MA\_NVIEN} \}) \leq 5 \\ \}$$

```

– Bảng tác động:

R6	Thêm	Xóa	Sửa
PHANCONG	+	-	+(MA_VIEN)

Ví dụ 7

THIDAU(NGAY, GIO, DOI, SOBAN)

- Mỗi trận đấu là cuộc thi đấu của đúng 2 đội

– Bối cảnh: THIDAU

– Biểu diễn:

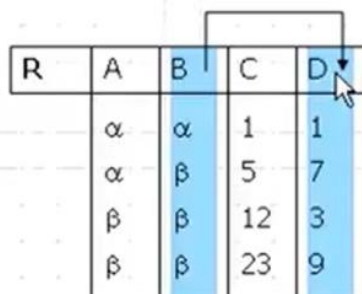
$$\forall t \in \text{THIDAU} \ (\exists! s \in \text{THIDAU} \ ($$
$$t \neq s \wedge t.\text{NGAY} = s.\text{NGAY} \wedge t.\text{GIO} = s.\text{GIO}))$$

– Bảng tầm ảnh hưởng

R7	Thêm	Xóa	Sửa
THIDAU	+	+	+(NGAY, GIO, DOI)

RBTV - Liên thuộc tính

- Là ràng buộc giữa các thuộc tính trong cùng quan hệ

R	A	B	C	D
	α	α	1	1
	α	β	5	7
	β	β	12	3
	β	β	23	9

Ví dụ 8

- Một nhân viên không quản lý trực tiếp chính mình

– Bối cảnh: NHANVIEN

– Biểu diễn:

$\forall t \in \text{NHANVIEN} \ (t.\text{MA\_NQL} = \text{null} \vee t.\text{MA\_NQL} \neq t.\text{MANV})$

– Bảng tầm ảnh hưởng:

R8	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	-	+(MA_NQL)

Ví dụ 9

KHOAHOC(MAKH, TENKH, BDAU, KTHUC)

- Mỗi khóa học kéo dài ít nhất 3 tháng

– Bối cảnh: KHOAHOC

– Biểu diễn:

$$\forall t \in \text{KHOAHOC} \quad (t.\text{KTHUC} - t.\text{BDAU} \geq 3)$$

– Bảng tầm ảnh hưởng:

R ₉	Thêm	Xóa	Sửa
KHOAHOC	+	-	+(BDAU, KTHUC)

Phân loại RBTV

Trên một quan hệ

Miền giá trị

Liên bộ

Liên thuộc tính

Trên nhiều quan hệ

Tham chiếu

Liên bộ
Liên quan hệ

Liên thuộc tính
Liên quan hệ

Thuộc tính
tổng hợp

Chu trình